

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ

ՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆՈՒՆԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ

ՉՄԻՌՆԻԱ ԵՄԲԱԹ 14 ՅՈՒՆԻՍ

ԹԻՒ 1016

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հէլլատայի քաղաքային երկպառակիւնքն ժամանակէ մը ի վեր այն աստիճան ծանրացած են, որ Աթինացւոյ սահմանադրական թագաւորին կացութիւնն ի վաղուց անտի մեծ վտանգի մէջ կը գտնուի և իրեն կզէգն յամենայն հոգոյ շարժելով, նորին վեհապալատի թեան (որ Ռուսոյ կատանդիանոս կոչուեալն Մեծ-Պաքին փեսան է) անկարելի եղաւ քաղաքական ընդդէմադրութեանց յանդգնութիւնը զգալէ: Տեսեալաբար կերել թէ հրատարական խորհուրդ մի ծագեցաւ Աթենքի թագաւորական զեղբաստանին մէջ: Վասնզի եւրոպայի լրագիրք ի մտ աւուրս սկսան զանազան յողուածներ հրատարակել Հէլլատայի այժմեան քաղաքային իրաց ձախորդ կացութեանը վրայ, մեղադրելով զհեղինակներ անարժան իրենց նախահարցն, և վատթարացեալ յերկարատեղ երբութեան անկարող կրթանութիւն սահմանադրական կառավարութեան բարիքն հանգարտութեամբ վայելելու, օժեպէտեւ, կըսէ որ լրագիրք մի, Հէլլատայի թագաւորին հրատարակելու լուրն կանխահաս է, բայց անհասարական ևս է:

Այս ամեն ձախորդ լուրերն և Ռուսոյ Անդրոնոս Գաղղոյ նաւատորմաց ի Բիբէոս երթալու համբաւքն կրնան լինել չափազանցութեամբ տարածեալ բայց կարելի չէ որ բոլորովին անհիմն լինին: Այսու ամենայնիւ Աթենքէն ամուս 4-16էն գրեալ նամակներն հետեւեալը կը ամուսնանեն, որոյ կատարեալ հաւատ չեմք կրնար ընծայել:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Արշալոյ նախընթաց թուով Չիւրուսոյ Անձնուէր ընկերութեան տարեդարձին հանդէսն ասորադրելու ժամանակին, ասացինք թէ յիշեալ ընկերութեան հիմնադիր անդամներէն ումանք ընտիր և գեղեցիկ ճառեր կարդացին: Այսօր մեր ընկերոջոցաց աչաց ներքե կը գնեմք նոյն ճառերուն երկու օրինակներն, որ հետեւեալներն են:

ՍՐԵՅՏԻ ԶՄԻՐՆԻԱՅ

Ամենա Ս. Հայր և մեծա. հանգիստականք
Անձնուէր ընկերութեան տարեդարձի առթիւ առաջին անգամ հասարակային բեմին վերայ սիրելի եղբարցս մի քանի խօսք խօսելու համարակութիւնը առնելուն ձեր ներողամտութեան կը կարոտիմ, և այնպիսի նիւթոյ մը վրայ գրել սիրտս ինձ ազգեց որ պահ մը տարակուսանաց մէջ մնացի թէ արգեօք կարող պիտի ըլլամ այնպիսի նիւթոյ մը վրայ ճառել, երբ քով գիտեմ որ երեւելի գլուխներ ասոր վրայ հիասալի կերպիւ ասենարանած են: Բայց ես չեմ կողմ հետեւող մի լինելու համար այն խօսքը ինձ միւր ընտրեցի այլ այն ազգասիրական եռանդը որ կրասեմ սրտիս մէջ: Անուամորդւոյն քաղցր և խրատալից խօսքը ինձ նշանաբան ընել ստիպեց: որովհետեւ ինչպէս ամեն ազգ, մասնաւոր աստանդ ական հայքս աւելի պէտք ունինք այն խօսքերը մեզ առաջնորդ ընտրելով և սիրելով մէկզմէկ:

Ո՛հ, որ կարծրասիրտ անձը այն բառերը լսելուն ինքութիւն մը չըզար, որ անտարբեր սիրտը սիրոյ քով չտրոփեր, ո՞վ սիրով և բարեկամութեամբ կարկառուած ձեռք մը սեղմելու կը վարանի, կը ընկալէ ո՞վ սիրազուճար ընկերութիւն մը տեսնելով չտրախանար: ո՞չ ք. վասնզի շատ փաստեր կոպտոյ յանեն

Բոլոր համբաւներն որք կը վերաբերին թագաւորին մեկնելուն և իսուսոյ ու թուրքոյ նաւատորմաց սյուսեղ հասնելուն կենտրոնացէս անհիմն են: Հանդարտութիւնն ամենայն ուրեք կը տիրէ: Հէլլատայի մէջ թագաւորն իր քննանեօքն ի գիւղէ կը գտնուի և ժողովուրդն զբաղեալ է իւր սովորական գործերով: Իսկ կառավարութիւնն հանդարտութեամբ կգործէ և արտաքոյ կարգի որ և է միջոյ ձեռք չանու: Ստոյգ է թէ զօրաց կրթութեան համար պարտող գաղղիական նաւատորմին ի Բիբէոս հասաւ, բայց քանի մը օր միայն նոյն նաւահանգիստն մնալով մեկնեցաւ: Անդրիական նաւատորմին ևս կը սպասուի, ինչպէս սովորաբար ամեն տարի այս ժամանակներս կուգոյ:

Մտորելու հասած նամակները կը ամուսնանեն թէ նոյն մայրաքաղաքին մէջ խօսք մի կը պարտի ի մասին մտաւոր ամուսնութեան Սպանիոյ թագաւորին Պելրինի արքունեաց իշխանուհիի մը հետ: Նմանացէս թագաւորին քրոջը համար ամուսնութեան առաջարկութիւն մի կը լինի եղբր Պալիէրացի իշխանի մը հետ: Այս ամուսնութեանց բանախօսութիւնք մօտիկ Պիզմարքի հաճութեամբ և նորա միջոցաւ ի գործ դրուելու վերայ են, կըսուի: Այս լուրերն որչափ որ հաւանականութենէ զուրկ չեն երևիր, այսու ամենայնիւ ստուգութեան կարօտ են:

Սպանիոյ համազգային կուրք միւսնոյն ազգակործան կացութեան մէջ կը գտնուի: այսինքն Տոն կարդալ երկրին մէկ մեծ մասին թագաւորն է, նորա վերայ կը տիրէ, ժողովրդէն սովորական և արտաքոյ կարգի տուրքեր կը հաւաքէ և զօրաբանակ մի ունի: Այս զօրաբանակին համար

մեզ թէ ուր սէր կայ հոն կը տիրեն յառաջագիտութիւն, մարդուս պիտանի եղած բարոյական և նիւթական օգուտներ, վերջապէս ամեն բարիք քանզի ուր սէր կայ հոն Աստուած կը բնակի, կըսէ Աւետարանը: Ո՛ր է այն էլլադան որ ժամանակ մի բարձր ի գլուխ կը պանծար համայն ազգոց մէջ, ինչու աշխարհակալ Հոռու մայեցւոյն փառքը աւերակոյ միտրին ներքե թողուցաւ: ինչու եղիպտոսի պայծառութիւնը բնաջինջ եղաւ: վասնզի սիրով սկսուած գործը ատելութեան փոխուցաւ, հասաւ այն աստիճան որ եթէ իրենց գործոց զանազան մտայորդները այսինքն եղիպտոսի բուրգերը, Հոռու մայեցւոյն յեղատակները, էլլատայի առաջ երկաճ Սակրատայ, Դեմիտրիոսի և այլոց երեւելի գործերը չհանչայինք հաւանական է թէ չի պիտի հաւատայինք պատմութեանց էջերուն և լոկ առասպել մը պիտի կարծէինք զանոնք: Ո՛ր է Տիգրանայ և Արտաշէսի ժամանակուան Հայաստանի շքեղութիւնը: . . . այն ատեն Հայոց հրամանին ներքե բազմաթիւ ժողովուրդներ կը կառավարուէին: մինչ այժմ այն Հայր խեղճ և ստուրկ կերպիւ ապրելու ստիպուած է: ինչու վասնզի սէրը վանեցինք մեր մէջէն և ասելութիւնը մեզ առաջնորդ ընտրեցինք:

Նախանձեղին Ամերիկա ինչ էր ասկէ քանի մը դար առաջ, եթէ ոչ բունութեան սակ ճշնչուած երկիր մը որ ուրիշներու լուսաւորութեան կը կարօտէր: այսօր սիրով վառուած նոյն իսկ Եւրոպայէ աւելի գերիվեր բարձր ի գլուխ կը պանծայ, և անոնց նման շատ օրինակներ ունինք մեր աչաց առջև: Այլ թողուք այս ամենը որ աղբաւէր Տեսարցը անծանօթ չէ և զառնանք Անձնուէր ընկերութեան, չէ թէ զայն մեր նախորդ յիշածներուն հետ բաղդատելու, այլ սիրոյ և միութեան օգտակարութիւնը յայտնելու համար մեր Հայրենակցաց և նոյն իսկ մեր քաղաքացոց մէջ օրինակ մը վերնտուելու: վասնզի ինչ էր Անձնուէր ընկերութիւնը իւր սկզբնաւորութեան մէջ նախ և առաջ տրապական բան մը, մանկական խորհրդոյ ոյ տրգասիք

թէ և փոքրիկ և տկար է կրունի, այսու ամենայնիւ Արիֆոնն թագաւորին զօրագնդերը չկրցին մինչև յայսօր ոչ նշանաւոր և ոչ աննշան յաղթութիւն մի տեսիլ նորա վերայ:

Վսեմա. Նուպար փառային եղիպտոսի արտաքին գործոց տեսչութեան վերապետ հրաւիրուելուն մէկ պատճառն այլ: կրնեն Եւրոպայի լրագիրք նմանք, Գաղղոյ հաւանութեան յերկարաձգութիւնն է ի մասին եղիպտոսի դասաստանական բարեկարգութեան: Նորին վսեմութիւնն որ ամուս 3-17ին Աղէքսանդրիայէն մեկնեցաւ Եւրոպայի հանքային շուրթերն մանելու ի կատարեալ գարման իւր անձնական տկարութեանն: Նորին վսեմութիւնն, կրնանք իւր կենցաղազխական համոզակեր բանիքն անշուշտ պիտի յաջողի Գաղղոյ հաւանութիւնն ևս ի ձեռս բերել: ինչպէս իւր իմաստուն բանախօսութիւններով յաջողեցաւ միւս մեծ ատելութեանց հաճութիւնն ստանալ ի ժամանակին Գահիրէն կը գրեն մեզ թէ բարձրա. խրատի մտադիր է ամեն մը ետեւ համբաւ ելլել ի կողմ երթալու համար: ուսկից յԵւրոպա ևս ճանապարհորդութիւն պիտի ընէ կըսեն:

Նորին Բարձրութիւնն հաճեցաւ երկու նոր թատրոն ևս հիմնարկելու: յորոց մին Գահիրէի մէջ, և միւսն ի Մանսուրայ: Այս թատրոնաց վերայ օրերս և կատակերգութիւն պիտի ներկայացուին արաբերէն լեզուաւ: Ծաղկահասակ սեւամորթ երիտասարդք և երիտասարդուհիք արգէն կրթութիւն կրնեն թատերական երգոց և բացախօսութեան մէջ:

Բարձրապատիւ խրատիկն հանձարն անտարան կնյս պիտի յաջողի զքաղաքակրթութիւնն Ե-

մը սեպուեցաւ, և այդ յուսով պատշաճ դաստեցին թերևս թշնամական միտումով զայն տաւալել: բայց ընկերութիւնն սէրը իրեն առաջնորդ ընտրելուն և իրեն նպատակ ըրած ըլլալով բաւ կարի ազգին օգտակար ըլլալ, ամեն դժուարութիւններէ և խոչընդոտներէ չվհատելով յարատեց իր պայտօնին մէջ որ է անուս ազգայնոց մէջ ուսմունք տարածել և երջանիկ պիտի համարի ինքզինք: եթէ ձեր բարոյապէս և նիւթապէս աշակցութեամբ իր այս նպատակին լիովին հասնի: կը վերջացնեմ խօսքս մեծա. Տեսարք, ինչը ընելով որ սիրով և միաբանութեամբ իրարու օգնութեան ձեռք կարկառենք, մեր բոլոր ճիգը թափենք ազգայնոց մէջ ուսում և դաստիարակութիւն ծաւալելու: այն ատեն ապահով եղիք որ մեր ոսկեղաբ պիտի նորոգի և Չիւրուսոյ Հայր վերապետ իր փառաւոր անուան ստանալով նախանձեղի պիտի հանդիսանայ օտարաց սույն իսկ: Այսպիսի բան կրնեպիմ: այլ ունի բեմին մեկնելէ առաջ նուիրական պարտաւորութիւն կը համարիմ ինձ յանուն Անձնուէր ընկերութեան իմ խորին շնորհակալիքս յայտնել նախ ամենա. խրատեան սրբազան հօր որ իւր ներկայութեամբ հաճեցաւ պատուել ընկերութեան տարեդարձը, և ասիկա մեզ մեծ քաւալեր մ'է ապաղ ային մէջ աւելի եռանդեամբ աշխատելու: կը փութամ նոյնպէս շնորհակալեացս հաստատին յայտնել նախ քաղաքական ժողովոյ մեծա. անդամոց որ հաճեցան ազգասիրաբար Մեքրոպեան վարժարանին ծաղիկոց ընկերութեան գիշերային գասախօսութեանց յատկացնել: ապա կը փութամ նաև իմ խորին երախտալ խոսքիւն յայտնել վահանեան ազգօգուտ ընկերութեան որ ստուգապէս քաղաքիս եկեղեցական բարեկարգութեան վահան եղած է, և որ հաճեցաւ ազգասիրաբար պայտօն շքեղութիւն և փայլ տալ ընկերութեան տարեդարձի հանդիսին և ասոնք ապահով ըլլան որ իրենց անունը երախտագէտ զգացմամբ կը յեշէ և պիտի յեշէ միշտ Անձնուէր ընկերութիւնը:

Ա. Ղ. Պ. Բարապետան:

գիտաբանի ընդհանուր դասը մեջ տարածել
այսպիսի հաճախական միջոցներով և իւր մարդա-
սիրական վեհ առատաձեռնութեամբ :

Անդրոյ մէջ քաղաքային նոր դէ- կայ,
և հասարակութիւնն զբաղեալ է ի ճա-
նապարհորդութեանն զոր Մեծին նիւոյ
գահաժառանգ իշխանն պիտի ընէ յաս-
տան զինի գրեթէ երկուց ամսոց :

Ընտանի վաճառականաց գասուն վայ ոչ
սակաւ ասոր տպաւորութիւնն ըրին չորս գլխա-
ւոր սնանկութիւնք . որոց պարտոց գումարն
ընդամենայն տասը միլիոն լիւա սիւրբիւնի չափ
է , այսինքն 250 միլիոն ֆրանք : Յաւանք այն
է որ նոր սնանկութիւնք ևս կըսպասուին , և այս
ամեն գծաբաղութեանց հակահարուածը ծան-
րապէս զգայի եղած է և պիտի լինի երոստիոյ
գլխաւոր վաճառանոցաց վերայ :

ՊԱՇՏՈՆԱՏՈՒՆ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՏՐՈՑ

Իմաց կըտրուի հասարակութեան թէ հաշուե-
տուններն և գրամատուցներն ամենքն ալ պար-
տաւոր են շարժական գրոշմ մի կըրել երկու
զուրուշի արժողութեամբ :

Ամեն տեսակ յայտագրաց (աֆիշ) գրոշմը որ
մէկ զուրուշի արժողութեամբ նշանակուած է
շարժական գրոշմին կանոնադրութեան մէջ ,
նուազեցաւ և հաւասարեցաւ լրագրաց գրոշմին
արժողութեւնը : Հետեւ արարելու քանակութեւնը
երկու վարանոց գրոշմ մի պիտի կըրէ :

Մինչև յայտագրաց (աֆիշ) հաշուետունից և
գրամատուցի յատուկ գրոշմերուն շինուիլն ,
իւրաքանչիւրը պարտաւորեալէ գործածել ըզ-
գրոշմն համեմատական երկու զուրուշնոց վասն
գրամատուցի և հաշուետունից , և զգրոշմն օ-
րագրաց երկու վարանոց վասն յայտագրաց :

Օրինաց գորութեան և գերադէյն որոշման մի
համեմատ ոչ որ կարող է շրջաբերութեան հա-
նել յայտագիր մի , գրամատուց և հաշուետուն
մի առանց գրոշմի : Իսկ ի հակառակ դիպուած
ժի , օրինազանց պարտաւոր պիտի լինի հատու-
ցանել զտուգանքն որ նշանակեալ է գրոշմից

Ամենա Ս. Հայր , և մեծա. հանդիսականք .

Քանի բերկրութիւն կըզգամ այսօր զձեզ այս
ժայրը խմբուած տեսնելով կատարելու համար
Անձնուէր ընկերութեան տարեգարծի հանդէսը,
որուն մեծ փայլ ու շուք կ'ուսայ ամենապատիւ
Ս. Հայրիկն որ իւր ծանօթ ազգասիրութեամբ
յանձնառու եղաւ հանդիսի նախագահելու սու-
տի կանխաւ մեր շնորհակալութիւնը կը յայտ-
նենք Նորին քարճը Սրբազնութեան , և այս առ-
թիւ , հայրենակիցք իմ , ձեր ներողամտութիւնը
կը խնդրեմ իմ կարողութեան չափով մի քանի
բան խօսիլ ընկերութեանս վերայ :

Անձնուէր ընկերութիւնը մի քանի պատանի-
ներու միութեամբ կազմուած է , և որոնց ձեռ-
նարկութիւնը իսկզբան ձեզմէ շատերը , չքանձ
պղպոյթի թիւն թիւն յանգ գնութիւն մը համա-
րած ըլլան : Այդ կարծիքը բարձրովն չեմք դա-
տապարտեր , երբ պահ մը մեր անզօրութիւնը
իշխեմք : Յիրաւի , եղբարք , բա՛ւ կըզգամք այս
և Հիւայ մէկը որ մեզմէ աւելի բաւ անզեակ ըլ-
լայ այս կէտին սակայն մենք չեթէ մեր անձին
վրայ վրտահելով այլ ազգանէր անձերու կողմէ
աջակցութիւն գտնելու հաստատ յոյս ունենա-
լով օոյն ընկերութիւնը հաստատելու ձեռնար-
կեցինք : Հայու զաւակներ ազգասիրական խան-
դով վառուած մեր յայրը ի գերեւ չեն հաներ ,
մեզ կըխրախուսեն , ձեռն կըկարկառեն , աջա-
կից կըզսնունեն և այսպէս Անձ. ընկերութիւնս
իւր երկրորդ տարին աւարտելով , երրորդ չըջա-
նը կըթ կ'աւելին : Հրատարակու շնորհակալու-
թիւն կը յայտնենք ընկերութեանս բարերար-
ներուն . նոքա անմահաց պիտի մնան մեր երախ-
տապարտ սրտերուն մէջ , և ընկերութեանս
շնորհիւ ուսեալ աղքատ ազգայնոց պիտի սոր-
վեցնենք թէ անոնց պէտք են յայտնել իրենց
շնորհակալիքը :

Մեր անզգ ամեն բանէ աւելի յառաջադ իմու-
թեանս սէտք ունի , և ըստ այսմ մեր բոլոր ու-

օրինաց 19-երորդ յօդուածոյն մէջ . սակայն
անբողջ յայտագրաց համար տարուն պատաս-
խանալու պիտի լինի և ինքն պիտի պատմուի
տուգանաց վճարմամբ և ոչ թէ զրուիչն :

ԱՂԳԱՅԻՆ

Չմիւսնոյ ազգային երկուց սեռից վարժա-
րանաց հրապարակական հարցաքննութիւնքն
ներկայ ամսոյ 16ին երկուշաբթի օրէն պիտի
սկսին : Սրբոց Հռիփսիմեանց վարժարանին ա-
շակերտուհիք առաւօտները ժամը 8 1/2էն մին-
չև 11 1/2 պիտի հարցաքննուին ըստ կարգի-
իսկ Ս. Մեթրոպեան վարժարանին աշակերտք
զինի կիսաւոր ժամը շէն մինչև 5 : Ուստի բո-
լոր ծնողք և ուսումնասէր ազգայինք յատկա-
պէս կըհրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այս հար-
ցաքննութեանց :

Ամայս ցին երկուշաբթի օրն որ սրբոց կու-
սանայն Հռիփսիմեանց տունակումութիւնն էր ,
գեղեցիկ հանդէս մի կատարեցաւ : Նոյն կուսա-
նաց անուամբ կառուցեալ ազգային վարժարա-
նին մէջ ըստ ամեն տարուան սովորութեան ,
Բայց այս տարի յիշեալ հանդէսն նոր փայլ մի
ընկալաւ ներկայութեամբ սրբազան հիւրոյն մե-
րոյ ամենա խրիմեան արքեպիսկոպոսին , որ
իւր սիրայորդոր ատենախօսութեամբն քաջալե-
րելով զաշակերտուհիան , զներկայ ծնողս նոցին
և զբարո հանդիսականս հաստատուն մնալ ի-
րենց ուսումնասիրական շանից մէջ , հայրական
քաղցր յանդիմանութեամբ ի սէր և ի միաբա-
նութիւն հրաւիրեց զամենեւեան :

Յնիմ այս ազգային այս գատուական հանդի-
սին յառաջադէմ աշակերտուհիք պարագայնս
յարժար համառօտ ճառեր խօսեցան և բարոյա-
կան թատերգութիւն մի ներկայացուցին , ու-
րոց վերայ հանդիսականք իրենց գոհունակու-
թիւնը յայտնեցին ծափահարական խնդութք :
Այս առթիւ յարգոյ պարուն Ս. Մամուրեան ևս
որ քաղաքիս ազգային վարժարանաց անուան
է , գեղեցիկ ատենախօսութիւն մի ըրաւ :

չողրութիւնը պէտք ենք կեդրոնացնել այս
կարևոր ինդրոյն վրայ : Եթէ նկատողութեան
առնենք տիեզերքի վրայ գտնուած ժողովուրդ-
ները կըզտնենք այնպիսի ազգեր որոնք տգի-
տութեան խաւարին մէջ կընկնեն . կըզտնուին
այնպիսի ժողովուրդներ որոնք զուրկ ընկերա-
կան և բարոյական օրէնքներէ վայրենութեան
մէջ կապրին : Սակայն այն անկիրթ ազգերը այն
բարբարոս ժողովուրդները չունեցած են երբէք
լուաղոյն վիճակ մը , անոնց անցեալը աննյան
և նեւմ է . զի նոքա այսօր կապրին ինչպէս որ
կապրէին երբեմն իրենց նախահարք . նոքա ի-
րենց վիճակին մէջ անշարժ և անփոփոխ մնացած
են . և երբէք յառաջադ իմութեան նշոյլ մ'ան-
գամ չեն ընդ . իսկ մեր ազգք հայրենակիցք իմ ,
մեր ազգք կրեմ փայլուն ու փառաւոր անցեալ
մը ունեցած է . թագ մը , գաւազան մը ունեցած
է , աշխարհի պտտմութեան մէջ իւր գերը խա-
ղայած է . ունեցած է իւր գիւցազունները , իւր
քաջերը , իւր վրոյսասանները , իւր երգիչները և
իւր հանճարները . ունեցած է ցանկալի և օտա-
րաց նախանձելի աշխարհ մը , նորա մէջ հոյակապ
Արմաւիր մը , փառաւոր Արտաշատ մը , գեղեց-
կակերտ Երուանդ աշատ մը և հազար հոյակապ
տաճարներով զտրդարուած Անի մը . և այս ա-
մենը պնդապանելու համար գիւցազնութեամբ
մինչև վերջին շունչը մաքառուած է թշնամեաց
դէմ : Բայց վերջապէս իւր թագն , իւր գաւա-
զան , իւր անկախութիւնը կորսնցնելով իւրմէ
մաս մը տար աշխարհներ գաղթեց գէթ իւր
սուրբ կրօնը և իւր նուիրական լեզուն պահելու
համար : այն կրօնը որ մեր ազգութեան կապը
եղած է , և որու վրայ չար թէ և կըզատեն եր-
բեմն ամանք : Այն լեզուն որ մարդկութեան ա-
ռաջին լեզուն , Ազանայ խօսեցած լեզուն է ,
թերևս ոմանք ասիկա իբր ճշմարիտ շնորհունին
գիւրջեթի բառարանը որ հաւանական կարծիք
մը կըհամարի զայս և այս դատողութիւնը աւելի

Մ Ս . Հ Ա Պ Ո Յ Թ

Քաղաքիս սուրբ եկեղեցւոյն աւագ քահանայ
արժանապատիւ տէր ֆիլիպպոս Հայրն , որ ի
բազում ամսոց հետէ անկողնոյ կըծառայէր ,
ամսոյ շին շարժութ օրն առ Աստուած փոխեցաւ
ի հասակի իբր 75 ամաց :

Հանգուցեալն սրբակրօն և պատկառելի եկե-
ղեցական մի էր և ծնող պարկեշտ զաւակաց ,
որք իրենց տէր Հօրն նուիրական յիշատակն ան-
չուշա մշտնջենաւոր պիտի պահեն :

Վախճանելոյն թաղման հանդէսն սովորական
հողևոր փառաւորութեամբ և ի ներկայութեան
բազմաթիւ ժողովուրդեան կատարեցաւ ի հետե-
եալ կիրակի օրն :

45.000 Լ. Ռ. Ա.

Կըլեմք թէ Կ. Պօլսոյ հայկազուն մեծահա-
րուստ վնճնուականք Բարակէօղեան մեծաշուք
Եղբարք , ազգասիրական վեհանախութեամբ 45,
600 օսմանեան լիւա յատկացուցած են վաճա-
ռականութեան վերաբերեալ ազգային ընդար-
ձակ քննոց մի շինելու Կ. Պօլսոյ Բէրայի մէջ , և
նորա տարեկան ծախքը լիովն ապահովեցնելու
անշարժ ստացուածք դնելով ի Բէրա :

Եթէ այս ազգօգու և Աստուածահաճոյ մեծ
գործն ի կատար հասեալ եղելութիւն մի լինի ,
Բարակէօղեան մեծաշուք Եղբարք իրաւանք
Ազգային Բարբարո պիտի կոչուին և նոցա յիշա-
սակը յաւիտեան պիտի օրհնուի :

Այս կարևոր խնդրոյն վրայք հետեւեալ տե-
ղեկութիւնքն կընթեանուածք Օրագիր Թերթին
Մայիսի 26 թուոյն մէջ :

Շատոնց իմացած էինք թէ Բարակէօղեան
մեծա. Եղբարք մեծազուստ կուսակ մը ըրած
են ազգին ատով վաճառականական դպրոց մը
բանալու բայց կտակարարք չուզելով անունին
յայտնել պարտաւորած էինք լուս կեանք իրենց
կամաց հակառակ չվարուելու համար . սակայն
անցեալ շաբթու հայրենի , անկէ ետքն այլ
Տոն մէջ հրատարակեալ տեսնելով այս լուսն , ալ
լուսութիւն պահելուս հարկ մը չէ մնացած :

կարևորութիւն ունի մեզի համար , զի դատու
մեծ և հանճարներէն միոյն դատողութիւնն է և
այնպիսի հանճարներուն , որոնք թէ և յոյնն
փառք պատիւ գովանալ տարու չուայլ այլ Հայուն
դալով կծծի են : Ահա այսպէս մեր ազգը իւր հին
փառքերը կորսնցուցած , քանի շանից , ճիգե-
րու և զոհողութիւններ թափելու պէտք ունի
իւր նախկին պայծառութիւնը ձեռք առնելու
համար : Այս մեր նախկին վառաւորութիւնը
ուսմամբ միայն պիտի կարենանք գտնել և ու-
րախութեամբ սրտի կընեմ որ ամեն Հայ այսօր
ուսման իբր մեր վրկութեան միակ միջոց ըլլալը
ճանչցած է . մեր մէջ ամեն ոք համոզուած է ,
զի որ ուսեալն է հարուստ է , երջանիկ է , զորա-
ւոր է : Այսպէս ուսման կարևորութիւնը զգալի
ըլլալով մեր ազգին մէջ ընդհանուր շարժում
մը կըտեսնուի , ընդհանուր պայքար մը ազի-
տութեան դէմ , և մենք ալ մի քանի տկար
պատանիք ցանկալով մասնակից ըլլալ այս առբը
ու նուիրական մարտին Անձուէր ընկերութիւնս
հաստատեցինք ուսում ու կրթութիւն տալու
այն անուս ազգայիններու որոնք բարդին տար-
րեր տարբեր ձախողութիւններէն զուրկ մնա-
ցած են դատախարակութենէ : Կը յուսամք որ
մեր այս յառաջիկայ շրջանին մէջ ազգասիրաբար
պիտի հաճիք աւելի աշակցիլ մեզ վասնզի մենք
առանց ձեր օգնութեան բան մի կարող չենք
գործել : վասնզի երբ մեզ աշակցիք , այն ատեն
Աստուծոյ օգնանականութեամբ գոհացուցիլ
արդիւնքներ յառաջ բերել կը յուսանք . և որ
աւելի զօրաւորն է ուրիշներ ալ ազգիս ընկե-
րութիւններու վրայ ունեցած համակրութենէն
խրախոյս առնելով նոր նոր ընկերութիւններ կը
կազմուին անտարակոյս մեր ազգին զանազան
պիտոյքները լրացնելու նպատակաւ : վասնզի
որչով շատ են մեր ազգային պիտոյքները , այն-
չովի ալ ցաւ է ինձ բնել , որ անոնց վրայ իւր-
հոգք սակաւաթիւ են :

Միհրդատ Կ. Աղապրեան :

Անկէ 7-8 տարի առաջ Գարակէօզեան եղբայր Բիւզանդ էֆէնտի մեռնելուն անոր ժառանգութիւնը կը բաժնուի իւր եղբարցը . որոցմէ մեծամ. Մ. Գրիգոր, Տիգրան և Կարապետ էֆէնտիներն չուզելով իրենց բաժնին ինկած հազարական իրան ընդունել, լուսեայն և առանց մէկու մը բան մը ըսելու կը նստին զայն ազգին այդ 15,000 լիբան զատ շահեցնելով, որոցմէ մեծ գումար մը հասնելուն նպատակէն գործադրելու են ինքն : Երբ Կարապետ էֆէնտի խնամանի անոր ժառանգութեան բաժանման միջոցին այդ 15,000 լիբան գործողութեանց տարակը կը գտնուի վաճառատան մէջ, որմէ կը կտրուի թէ 45,000 լիբան հասեր է : Ենդ իր կողմէ այդ մասին հանդուցեալ Կարապետ էֆէնտի արցը և աներոյը մէջ ազգը բայց վերջապէս աստատուելով թէ Կարապետ էֆէնտի կենդանութեանը իւր ազատ յօժարութեամբ իր ժամին ինկած այդ գումարը նուիրած է ազգին, ասանայնութիւն կը դրանայ մէջերն և գաղտնիքը երևան կը ընէ : որմէ յետոյ կիսին զբաժնի կտակին պայմաններուն վրայ, և որ տակաւին աւարտած չէ : Այս կտակին գլխաւոր պայմաններն են : հոգը արգէն ազգին եղած գեանի վրայ ընդ արձակ : Հայ վաճառականական զբոսը մը կանգնել, որ պիտի կառավարուի յատկապէս Եւրոպայէն բերուած տնօրէնի մը և 7-8 շաբաթ վաճառականներէ բաղկացեալ տնօրէն խորհրդոյ մը ձեռամբ, որոյ նախագահը պիտի ըլլայ Գարակէօզեան գերդաստանէն մէկը : հոն շաբաթ ազբատ ազգը ճիշտ պիտի ուսանին անկէ աւելին թողալու որ ըլլալով, այդ ճիշտ ազգայնոց գործոցն են ընելն վերջը գործը գտնելը անհրաժեշտ պարտականութիւնը իր ըլլալ անօրէն խորհրդոյն :

Անկեաց Յակոբն իւր կեղեցական զգեստով ինքզինքը Հայոց վարդապետի տեղ գնելով խաբէլ կողմէ գրարեմիտ հասարակութիւնն, ինչպէս կարողացած եղած է նա ի վնաս կատարելու ամենայն Հայոց ըստ յայտարարութեան զոր հրատարակեցինք Արշալուստի նախընթաց թուոյն մէջ, ինչպէս արգէն անգամ մի

լմանց առած եւք, հարկ կը համարուի կրկնել այժմ թէ յիշեալ Յակոբն սրուն վնաս խեղաբարութեան նշաններ կը ցուցնուին, իզմիրէն անցնելով Արշալուստի գնաց և անտի ի Հնգականան պիտի երթայ զմիամիտ Հայ ժողովուրդն խաբելու և ստակ ժողովելու մտք :

Սուրբ Երուսաղէմի ՍԻՅԱ ամսագրոյն Մայիսի տետրին մէջ զհետեւեալ ընթերցուածք :

«Տեղոյս մեր քաղաքայի ազգայիններէն Պ. Սրապիոն Մուրատեան շնորհալի և լեղուազէտ երիտասարդն որ Պրուսաց հիւպատոսարանի թարգման էր, ուղեւորեցաւ ի Պէրլին, ուր պիտի պատրաստուի Արեւելեան լեզուաց և կամ իրաւագիտութեան ընտանիքն առ և վկայագիր ստանալ, որով ասպարէզ կը բացուի իւր առջև հիւպատոսական պաշտօնութեան մէջ :

Պ. Սրապիոն Մուրատեան արդէն անձամբ ծանօթ է Պրուսաց թագաւորին և իր անունը և այլ Գերմանական մեծամեծաց, որոնք մերթ ընդ մերթ այցելութեան ելած են ի Պաղէստինուստի քաջայոյս եւք, որ թէ իւր մեծանուն ծանօթից շնորհիւ և թէ իւր բնածիր ընդունակութեամբ պիտի հասնի իւր գեղեցիկ նպատակն ի պատիւ իւր անձին և ի վառու Հայ երիտասարդութեան :

Պ. Սրապիոն երկու կրտսեր եղբայրներ եւս ունի : որոնք կը պատրաստուին Յոյպէի Գերմանական դպրոցի մէջ, ժամանակին Գերմանիա երթալու և ուսման զանազան ճիւղերու մէջ կատարելագործուելու համար :

Կը ըստ թէ գերաւ տեր Գարրիէլ Ա. յիշեցան Ս. Արքեպիսկոպոսն Մայիսի 16ին ի թիֆլիզ հասեր է, ուր 2-3 օր մնալէ ետև ձամբայ ելեր է ի Ս. Էլմիածին երթալու : Յայտնի է թէ Նորին Սրբազնութիւնն ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոսին իմաստուն տնօրէնութեամբն, թիֆլիզի վեհակին Առաջնորդ և Ս. Էլմիածին ձեմարանին տեսուչ կարգուած է : բայց այս տնօրէնութիւնն տակաւին չէ վաւերացեալ յօգոստոսիան Արշալուստի կայսերէն :

Ատանայի մէջ դժբաղդարար ազգային ծանր խռովութիւնք աւելի ունեցեր են ի մէջ զխաւարաց և ժողովրդեան մէկ մասին, ի պատճառս ազգային դրամական ինչ ինչ հաշուոց : Ապարէն փափաքելի է որ այս ցաւալի երկպառակութիւնն և Պոլսոյ ազգային պատրիարքարանի հայրական միջամտութեամբն օր յառաջ վերջանայ : ապա թէ ոչ յիշեալ երկու ընդդիմամտ կողմերու պիտի պարտաւորին տեղական իշխանութեանը զիմել : որոյ վերուն անգլիմագրելի է : որովհետև տէրութեան օրինաց համեմատ է :

Այսու առթիւ կը յորդորեմք ուրիշ գաւառաց մեր ազգայիններն ևս քիչ մը աւելի աւանջ կախել կեդրոնական ազգային Պատրիարքարանի հայրական խրատուցը : քանզի նոյն մէկ մասին յամենութիւնն որ և է գործոյ մի համար, վերջապէս պիտի պարտաւորէ զգաւառական իշխանութիւնը միջամուխ լինել ազգային գործոց, որպէսզի հասարակաց խաղաղութիւնն հաստատուի պահուի :

ԱՂԲԱՏԱՍԻՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Այս Աստուածահաճոյ ընկերութիւնն որոյ շարունակ յառաջադիմութիւնն պատիւ կընէ իւր հիմնադրոց և իւր գործադիր խորհրդոյն, օր ըստ օրէ զարգանալու վերայ է : Ինչպէս կը անմուտ իւր երեքասուներորդ ամին հոյուեցուցակէն : որ կը սկսի 1874 Մայիսի 1էն մինչև յիւլի Ապրիլի 1875 :

Յիշեալ հաստատութեան նոյն տարեան ծախսոց գումարն գրեթէ 21,500 զուրուշ է բայց եկամուտն 30,000 զուրուշէն աւելի եղած է : Ինչպէս յայտնի է իւր հրատարակած մանրամասն հաշուեցուցակէն : Այս յուցակէն կը ցուցնուի նաև թէ Աղբատասիւրաց ընկերութիւնն արդէն դրամագլուխ մի ունի : որ բաղկացեալ է ի պատրաստ դրամոց և յանշարժ և ի շարժական ստացուածոց : և որ բոլորակ թուով 66,000 զուրուշի կը հասնի : Յիշեալ մտրդասիրական ընկերութեան ձեռամբ յիշեալ նոյն երեքասուներորդ ամին, խնամեալ ազբատ և տնակ հիւանդաց թիւն 283 հոգի է : բաց յայտանէ 603 հիւանդք ուրի վերայ նայուած են :

ՕՆԵՐՈՒՆԻՆ ՈՐ ԵՐԳԸ ՅԻՇԷ

- Վ երջայոյց հագի բուլ :
- Կարմիր ծայրերն էր հարցուեր :
- Երկինքը պարզ, աստղեր նորի :
- Լուսին կիսով ստուեր հագի :
- Եւ ձերուցին մի շիրմի քով :
- Երգը յիշեց, նաև փորոսած :
- աստղանիշը բուրբիտուն քով :
- Եւ ձերն այտեր իմից :
- Կրկնեցայ, ու Աստուած տարիներու շարին տակ :
- Կրկնեցայ, բուրբ երբէր ապերախտ չէ առ շիրմի :
- Կրկնեցայ, ու զուրբ բուրբեր հաւատարիմ :
- Եւ ձեմանակը կուր ջտար մի սուրբ յիշատակ :
- Ու անա շրթուերն այն տրտմալոյ ձերուցիին :
- քարին հային մամուսվարակ :
- Ու անա աչկուերն ալեգարար ձերուցիին :
- արցունք ցողեն, ու յիշատակ . . . :
- Վայրն էր մեմիկ . խոտեր բուրբեր :
- Կանաչ, կանոյն, այլ փոքեցիկ :
- Շշուռ ջկար բնուց բոյսեր :
- Չեռուները կը պահէին :
- Եւ ձերուցին այն արմախայ :
- բայրը յիշեց խեղճ աղջիկին :
- նաև նիշը քարին վրայ :
- Եւ ձերն անէր :
- Չարտիր այ իւր մոխիր : ոչ այ բոյսերն այն :
- մոխիրափակ :
- Չարտիր ջուրն իր սև քարը, վերն այ արգեօք :
- ուրի վիշտեր :
- Ու ան, նիշը, հաւատարիմ դուր ու վրոպեր :
- Ժամանակը կուր ջտար մի սուրբ յիշատակ :
- Ու անա յօնքերն այն վշտաբէկ ձերուցիին :
- պոստին, կրկն աչաց վրայ :
- Ու անա ձեռակտն ալեգարար խոգարկունին :
- քրտնը ցողեն . ինքն անշարժ կայ :
- Ժամն էր յոյկ, և ձերուցին :
- իշտակովն ապուշ արբշի :
- Աչերն յուրեց դեպ ի երկին, :
- խոտեր ուներ ձանրակլի :

Եւ ձերուցին անբաղ աղջիկն երգը յիշեց, նաև փորոսած աստղանիշը քարին վրայ :

Եւ ձերն անէր,

— Գեւ ջատ քարն էր, քարմուկ էր նա ուներ տարիս ճեղքտանակն :

Կրկնեց : ՍԻՐ, անձառ : խորհուրդ : գաղտնի անուղի պատանուներն :

Կուգեմ յիշել, իւր երգը հոծել քարին բուրբերուն, յիշել . . . ջմուցուիր անմեղ աղջիկ մը յիշատակ :

Ու անա շրթուերն այն հնօրեայ ձերուցիին հային բիւց փոշի բեռցած :

Ու անա ջափով խօսքեր մեռած մակուրիին դուրս կը բաժնի ձերն տխրած :

Եւ ձերն անէր,

— Այսպէս երգեց երբ հիւանդ էր :

— Երբ աստու մի արեւն շատ աչերն հագի բանար ծայտուն, Երբ ի տանիս տատրակ մոխր հագի երգի գիւր կու կու կու :

Ըսի ինքնին «գո՛մի տաճար կանգնեց անա սրտիս գարունը» :

Երբ իմ ձակատս վարսագիլ բարձրատ լինէր ծաղկանց խունկին, Երբ ամբար շուշան ջրմեղ գայլը կանուր իմ քարմ դեմքին :

Ըսի ինքնին շուշանագիլ «բարձ, սոխակ մե՛մ սիրազին» :

Երբ ամօրեւած աչերս առոյգ գարունին հեշտ շունչովն արբշի :

ՍԻՐ ի մոլիկն վրայ մի գոյգ փայտս էին շատագնալիր :

Ըսի ինքնին «բեկտ քարմուկ այլ ջեմ յայն ծփուն ծփիր» :

Երբ ես զփոք ջղբուի ի սիրափայլ իմ աչերին :

Երբ շատ շուրբեր հրապուրեի գաղտուկ մի բառ մըմուայ ինքնին :

Ըսի ինքնին «ՍԻՐ» անմեղի :

Նշանաբանն է «գարունին» :

Երբ բիբեռնիկ ծաղկաբափառ իմ մատերուն մեջ վարդագին սուր փոշին տար ինձ անար ու երբ խայտար իմ ջար հոգին :

Ըսի ինքնին «բեկտ տկար ազատութիւն տամ ս'ամենեղին» :

Երբ շուշանիս յիշ ծիւրուն մեջ կը զգար զնոյ մեղրին, Եւ երբ ծոցուն այն երբուն գիւր բերք դրդեր հետեւ մեղաին :

Ըսի ինքնին «անմեղութիւնն միշտ ծնող է քաղցրութիւնին» :

Երբ նոյն օրուան վերջայոյսին էի . եւ իմ դիւրոյ մեղմիկ երգերս ի սփռու բափառեին կարմիր ձերմակ ծաղիկ ծաղիկ :

Ըսի ինքնին «սիրք ՍԻՐ ին շունչով ջապիրի նաև ծաղիկ» :

— Գեւ բուրբիկ :

Երբ այ երկնի պայտը աստղեր ձերմակ յոյսով կ'ողողուին, Եւ երբ լուսինն հագի շիկեր ամպի բերք բերքի տակին :

Ըսի ինքնին «անա յոյսեր—անա յոյսեր անմուռնեց անշունչ ինձ կը ծայտին» :

Իսկ երբ անմեղն զրկում կրեց Եւ ջարբերք բիւր մեկնեցին, Երբ իմ փայլին դառուկ տիրեց Եւ ՍԻՐ ինձմէ երբ կապտեցին :

Ըսի «անա աղջարն ջար է—բոնուոր է քի կապտեն «սեր» ջապիր աղջիկ . . .

Նաև ծաղիկ—նաև բուրբիկ» :

Եւ ձերուցին յանկարծ լուրջ մանկուհիին այն խեղճ երգը վերջացեր էր . գլուխն օրեց —բոնի մեռա—զոքեց ձերք :

«Որ խոգարկեց աստղանիշը» :

